

5815
0-92

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ
УКРАЇНЬСЬКА ЕКОЛОГІЧНА АКАДЕМІЯ
НАУК
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
УКРАЇНЬСЬКЕ БОТАНІЧНЕ ТОВАРИСТВО
КРИВОРІЗЬКИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ ЦЕНТР

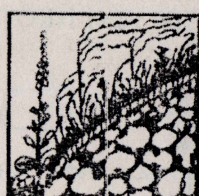
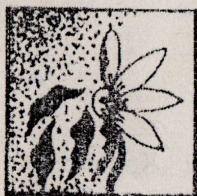
ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ:

екологічні, освітянські, медичні аспекти

(Матеріали III Всеукраїнської конференції:

8-9 грудня 1998 року, м. Кривий Ріг)

2 частина

Кривий Ріг 1998

ДО ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ТЕХНОГЕННОГО РЕЛЬЄФУ КРИВБАСУ

Казаков В.Л.

Розвиток сучасної геоморфології свідчить про недостатній рівень досліджень форм антропогенного рельєфу, який прямо чи непрямо створений людиною. Рельєф антропогенного походження є поки що найслабше вивченим, хоча в самій науці про рельєф і виділяється окрема галузь - антропогенна геоморфологія. Подальшому розвитку останньої сприяли б кілька важливих важелів - чітка теоретична база про структуру, динаміку, розвиток і генезис форм антропогенного рельєфу, наявність специфічних методів дослідження, і головне - в полі дії антропогенної геоморфології мають знаходитись певні території, де розвинуті значні за розмірами та різноманітністю форм антропогенного рельєфу.

З огляду на останнє, автором пропонується прийняти, як за один з основних полігонів вивчення антропогенного рельєфу і розвитку напряду антропогенної геоморфології в Україні - регіон Кривбасу. Чим це обумовлене? По-перше, Кривлріжжя є єдиним регіоном в країні, де на порівняно невеликій площі гірничо-добувними та допоміжними роботами природний рельєф був перетворений у штучний на значних просторах. По-друге, Кривбас, з огляду на існуючі тут форми антропогенного рельєфу, є

унікальним місцем не лише в Україні, а й в усій Європі, де зосереджені всі основні форми антропогенного /на думку де-яких авторів - техногенного/ рельєфу - кар'єри, відвали та шахтні провалля. По-третє, щодо вивчення цього типу рельєфу є всі необхідні технічні та кадрові можливості - в місті Кривому Розі працюють географічні /геофак Криворізького педінституту/ та геологічні /КТУ, експедиція "Кривбасгеологія" тощо/ установи. По-четверте, зазначені провідні форми техногенного рельєфу мають значні розміри, вони науково репрезентовані щодо емпіричних і теоретичних узагальнень стосовно цього типу рельєфу в цілому. Важливим є також те, що певні об'єкти техногенного рельєфу регіону знаходяться в стадії саморозвитку. По-п'яте, техногенний рельєф Кривбасу, де-якою мірою, є екологічно небезпечним, а це вимагає вивчення рівня його техногенної безпеки, відносно різних суб'єктів довкілля.

Сформулюємо методологічні засади геоморфологічних досліджень в Кривбасі техногенного рельєфу. Метою такої роботи мало б стати: вивчення структури, генезису та розвитку техногенного рельєфу Кривбасу, виявлення загальних закономірностей, що притаманні цьому генетичному типу рельєфу, вироблення теорії та методології антропогенної та техногенної геоморфології.

Поставлена мета може бути реалізована наступними кількома завданнями: 1/ збір емпіричного матеріалу та опис усіх існуючих форм техногенного рельєфу, встановлення

морфологічної структури; 2/ розробка класифікацій форм техногенного рельєфу за багатьма показниками; 3/ визначення генезису різноманітних форм техногенного рельєфу; 4/ дослідження сучасних процесів рельєфотворення, що протікають в межах техногенних форм рельєфу; 5/ вивчення процесу саморозвитку техногенного рельєфу; 6/ геоекологічний аналіз техногенних форм, з метою оцінки рівня їх техногенної безпеки для свого середовища. Ці завдання можуть стати дослідницьким ядром програми всебічного пізнання техногенного рельєфу.

Теоретичною базою геоморфологічних досліджень техногенного рельєфу Кривбасу мали б явитись парадигми, що діють в сучасній географічній науці - геосистема, модельна, причинно-пояснювальна, історич-на, динамічна. Кінцевим підсумком дослідження є розробка теорії та методології техногенної геоморфології. Вивчення техногенного рельєфу є важливим щодо встановлення просторово-часової організації техногенних ландшафтів.